

 <p>ПРИВРЕДНА КОМОРА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ПОДРУЧНА ПРИВРЕДНА КОМОРА ДОБОЈ</p>	Број:	01-50-5/2020
	Датум:	25.05.2020.
	Верзија:	---
	Датум измјене:	---
	Аутор:	Срећко Стојаковић
	Ниво сигурности:	Интерни документ
Документована информација (запис)	Тип документа:	Информација

ИНФОРМАЦИЈА О МЈЕРАМА ЛОКАЛНИХ ЗАЈЕДНИЦА ЗА ПОДРШКУ ПРИВРЕДИ СА ЦИЉЕМ УБЛАЖАВАЊА ПОСЉЕДИЦА КОРОНАВИРУС ПАНДЕМИЈЕ НА ПРИВРЕДУ Привредне коморе Републике Српске – Подручне ПРИВРЕДНЕ КОМОРЕ ДОБОЈ

УВОД

Привредна комора Републике Српске – Подручна привредна комора Добој (даље: ПКРС-ППК Добој), као интегрални дио јединственог коморског система Републике Српске, од настанка кризе изазване појавом коронавируса, настоји да се укључи у креирање мјера за ублажавање негативних посљедица коронавирус пандемије на привреду и подржава све до сада предузете мјере Владе Републике Српске и других органа управе и јавних здравствених институција и установа. Како би се добили најбољи могући резултати, било је неопходно креирати и примијенити, између осталих, мјере локалних заједница за подршку локалној привреди.

Како би се на конструктиван начин допринијело налажењу адекватних рјешења, већ 13.03.2020. креирана је анкета за привредна друштва у којој је учествовало више од 1.000 привредника у Републици Српској од чега око 130 са подручја ПКРС-ППК Добој. Од почетка кризе, Комора је свакодневно комуницирала са привредницима, углавном телекомуникационим и интернет каналима, како би се идентификовале кључне потребе привреде у актуелној кризној ситуацији. На основу анализе упитника поменуте анкете и контаката са привредницима, уочени су основни проблеми у пословању привредних друштава међу којима се истичу пад наруџби, отказивање продајних уговора, компликације у испоруци посебно у увозу/извозу репроматеријала од добављача и производа/ислуга купцима/корисницима, престанак пословања домаћих и иностраних пословних партнера, смањење сопствених пословних процеса на минимум или обустављање рада у потпуности, забране и ограничења рада у појединим привредним дјелатностима, те посљедично одсуство запослених због изолације и заражености коронавирусом и обуставе рада привредних друштава у којима се идентификују лица заражена коронавирусом.

С обзиром на комплексност и тежину ситуације у којој привреда послује и обавјештења већине инопартнера о обустави пословања и наруџби за наредних неколико мјесеци, што ће додатно отежати могућности опоравка домаће привреде, локалне заједнице су морале да креирају адекватне мјере за подршку локалној привреди да би непосредно увећале степен убијеђености локалних привредних друштава у превазилажење коронавирус кризе и непосредно или посредно допринијеле очувању радних мјеста. Осим очувања здравља људи, што је свакако био примарни задатак, неопходно је било спасити и радна мјеста и привреду у цјелини, што би чинило ваљану основу за даљи опоравак и повратак у нормално функционисање након коронавирус пандемијске кризе.

ПРИЈЕДЛОГ МЈЕРА УПУЋЕН ЛОКАЛНИМ ЗАЈЕДНИЦАМА

Цјелокупан јединствени коморски систем Републике Српске предузео је низ активности на усаглашавању како секторских тако и општих интереса и очекивања привреде, односно идентификације приједлога мјера за упућивање органима власти. Принципијелно, за заступање привредних друштава на нивоу Републике Српске задужена је Привредна комора Републике Српске, док су поједине подручне привредне коморе (Бања Лука, Добој, Бијељина, Источно Сарајево и Требиње) надлежне за заступање привреде на нивоу (припадајућих) локалних заједница.

Привредна комора Републике Српске је 27.03.2020. доставила Кризном штабу Владе Републике Српске документ „Приједлог мјера подршке привреди са циљем ублажавања посљедица утицаја коронавируса на привреду Републике Српске“.

ПКРС-ППК Добој је, аналогно томе, припремила и 05.04.2020. упутила кризним штабовима локалних заједница свог подручја (Добој, Брод, Дервента, Шамац, Модрича, Вукосавље, Петрово, Станари и Теслић) документ „ПРИЈЕДЛОГ МЈЕРА ЛОКАЛНИХ ЗАЈЕДНИЦА ЗА ПОДРШКУ ПРИВРЕДИ СА ЦИЉЕМ УБЛАЖАВАЊА ПОСЉЕДИЦА КОРОНАВИРУС ПАЊДЕМИЈЕ НА ПРИВРЕДУ Привредне коморе Републике Српске – Подручне ПРИВРЕДНЕ КОМОРЕ ДОБОЈ“.

С обзиром на стратешку определијељеност свих локалних заједница да учине све како би помогле локалној привреди, пакет приједлога могућих (привремених) мјера локалне заједнице обухвата слиједеће:

- 1) **Ребаланс буџета** – Подразумијева издвајање финансијских средстава намијењених за подршку локалној привреди за очување пословања и нивоа запослености, те санацију посљедица које коронавирус пандемија доноси.
- 2) **Оснивање посебног Фонда за помоћ локалној привреди** – Неповратна једнократна средства брзе и небироградске помоћи малим производним привредним друштвима и предузетницима (по могућности скалирана нпр. 5000КМ до 5 запослених, 10000КМ од 5 до 10 запослених). Пажљиво осмислити сврхе за које се одобравају грант средства, критерије подобности привредника кандидата и начин пуњења фонда при чему се може започети одблокирањем средстава посебних намјена које у актуелном тренутку коронавирус пандемије нису примјенива (нпр. средства за прославу дана општине, средства за прославе буџетских корисника и локалних јавних предузећа, средства за градњу склоништа и слично). Могло би се размислити и о сличном намјенском бескаматном кредитном фонду заснованом на јавно-приватном партнерству локалне заједнице и адекватних профитних организација.
- 3) **Формирање Пандемијског штаба локалне заједнице за подршку локалној привреди** који би био састављен од представника локалне заједнице (руководство локалне заједнице, одјељење за привреду, инспекцијске службе) и представника локалне привреде (Комора као пословна асоцијација законски овлашћена за заступање привреде и истакнути локални привредници). Основна улога овог штаба је да направи преглед привреде, онога шта треба да се чини да би се одржао ниво производње, нарочито извоза, у актуелном коронавирус тренутку. Пандемијском штабу могу помоћи привредне и социјалне службе локалне заједнице правећи преглед најнужнијих интервенција узрокованих коронавирус пандемијом.
- 4) **Укидање свих мање неопходних јавних набавки** – Одблокирана средства усмјерити за помоћ локалној привреди (нпр. набавка службених аутомобила, службених мобитела, канцеларијског намјештаја и опреме итд.), те увођење мјера максималне економичности и ефикасности у свим трошковима.
- 5) **Обустава исплата свих буџетских варијабилних накнада** – Подразумијева суспензију различитих додатних накнада и других бенефита функционера буџетских корисника, локалних јавних предузећа итд. (за рад у управним одборима, комисијама и другим радним тијелима, за службена путовања и репрезентације, за прековремене сате итд.).
- 6) **Ослобађање плаћања комуналне накнаде** за привредна правна и физичка лица до тренутка проглашења завршетка коронавирус пандемије плус 90 дана. Ослобађање плаћања комуналне накнаде треба да се односи и на заузимање јавних површина корисницима којима је актима државних органа управе забрањено обављање дјелатности нпр. љетних башти, реклама на вањским средствима оглашавања итд.

- 7) **Ослобађање или одлагање плаћања закупнине пословних простора и других непокретности** (којих је велики број) у власништву локалне заједнице и припадајућих мјесних заједница, као и препорука јавним предузећима и установама чији је оснивач локална заједница, да с циљем ублажавања економских посљедица коронавирус пандемијске кризе и они донесу одлуку о ослобађању или одлагању плаћања закупнина пословних простора и других непокретности које изнајмљују. Минимални период трајања ове мјере је до завршетка коронавирус пандемије плус 90 дана. Ова подршка се темељи на чињеници да су кирије за изнајмљене пословне просторе један од највећих фиксних трошкова за мала и средња предузећа и физичка лица која обављају привредну дјелатност. Задржати принудна исељења због неплаћених кирија до завршетка коронавирус пандемије.
- 8) **Одлагање принудне наплате пореза на доходак**, за сва правна и физичка лица на период од 90 дана.
- 9) **Одлагање принудне наплате пореза на непокретности** минимално за 90 дана, те могућности плаћања у 2 (за правна лица) или више рата (за физичка лица).
- 10) **Одлагање плаћања режијских трошкова локалним јавним предузећима** (струја, вода, централно гријање итд.) минимално за 90 дана, те могућности плаћања у 2 (за правна лица) или више рата (за физичка лица).
- 11) **Увођење субвенције нето плата за малу привреду** тј. занатлије, предузетнике, угоститеље, трговце итд. којима је забрањен рад у периоду коронавирус пандемије, а у складу са платним листама из фебруара 2020. године. Овдје би биле укључене и субвенције за физичка лица која су остваривала приходе по основу уговора о дјелу у БиХ или иностранству, а који су те приходе редовно пријављивали и редовно плаћали законом прописане порезе до 01.03.2020.
- 12) **Увођење субвенција за пољопривреду** – Анализирати и идентификовати све пољопривредне површине на подручју локалне заједнице које се могу уступити без накнаде заинтересованим пољопривредним привредним друпштвима и индивидуалним пољопривредним произвођачима, направити за њих план сјетве култура које најбоље успијевају на том простору, обезбиједити сјеменски и садни материјал, ђубриво, дохрану и откуп производа.
- 13) **Преузимање пуних каматних трошкова привредника угрожених кризом** ако подигну кредит за опоравак пословања након коронавирус пандемијске кризе (нпр. ако фризер који сада не може да ради, по окончању кризе подигне банковни кредит да би поново покренуо посао или измирио обавезе за плате и остало, локална заједница ће му платити сву камату на тај кредит). Размислити и о томе да се локалној привреди олакша приступ кредитним линијама нпр. дајући им потребне гаранције.
- 14) **Наредба правним субјектима јавног сектора за ургентно плаћање обавеза према локалним привредним субјектима са којима имају потписане уговоре или наруџбе** и то тако да се у цјелокупном износу плате већ реализоване испоруке (без бирократских одуговлачења), те да за послове који нису завршени до краја изврше плаћање по привременој ситуацији односно изврше плаћање у складу са степеном реализације уговора или наруџбе.
- 15) **Припрема програма / пројеката локалних јавних радова** – Предстаља благовремен приступ и начин за подстицање локалног економског развоја, као и радно ангажовање рањивих група, за период пред крај и након завршетка коронавирус пандемије.
- 16) **Дозвола интернет продаје** - трговине (врши се пријем листе спискова роба за набавку од купца путем интернета и врши испорука сопственом директном доставом или путем поште), како би се бар у минималном обиму омогућило пословање трговинским привредним субјектима. Садашње

различите ентитетске праксе и тумачења довеле су до ситуације да се интернетом наручују производи из другог ентитета, а тражена продаја и испорука врши се на адресе у Републици Српској чиме се домаћи понуђачи стављају у неповољнији положај. Наравно, ни на који начин не смије се нарушити принцип социјалне дистанце.

- 17) Маркетиншка подршка локалној привреди** – Наглашавати вриједност и поузданост испоруке производа / услуга локалних добављача у свим комуникационим каналима. Подржати маркетиншке кампање на нивоу цјелокупне Републике Српске као што је „Наше је боље“ коју реализује Привредна комора Републике Српске (постављање билборда и свијетлећих реклама), којима се позивају домаћи потрошачи да купују домаће производе и, на тај начин, очувају радна мјеста у привреди. Осим ове коморске кампање, локална заједница треба интензивирати презентовање локалне привреде на својој званичној интернет страници и другим сопственим интернет социјалним медијима и каналима. О начинима и методама маркетинга појединих привредника, обавезно је консултовати се са њима. Препоручивати локалној привреди алтернативне продајне методе (нпр. поклон-картица омиљеног ресторана или продавнице од 20КМ коју купци могу купити одмах по оригиналној цијени или смањеној цијени од 10КМ и реализовати у трговини након завршетка корона вирус пандемије у оригиналном износу).
- 18) Наредбе, закључци, мјере, инструкције, препоруке** итд. једне локалне заједнице (које се односе на регулисање кризне ситуације на локалном нивоу и/или оних које локална заједница доноси на основу релевантне нормативе на нивоу Републике Српске) потребно је одмах објављивати на званичној интернет страници и службеном гласнику локалне заједнице, без изузетка, са циљем да се избјегну нетачне и непровјерене информације. Правним и физичким лицима која те акте локалне заједнице реализују, као и онима на које се исти односе, потребно је обезбиједити формалне предуслове за поступање и провођење.
- 19) Намјенска употреба друштвених мрежа и других видова електронских комуникација** од стране локалне заједнице (намјенски телефонски бројеви, фејсбук странице, вибер групе, е-маил заједнице), са фокусом на праћење стања и помоћ локалној привреди. У складу са информационо-технолошким могућностима локалне заједнице, активирати тзв. виртуелну шалтер - канцеларију за помоћ локалној привреди током корона вирус пандемије (електронски конзалтинг, кратке обуке, презентације, прикупљање донација итд.) под лако памтивим називом нпр. Корона вирус – Виртуелна бизнис клиника и са радним временом 24/7.
- 20) Континуирано радити на доношењу одлука у интересу локалне привреде** до тренутка проглашења завршетка корона вирус пандемије, при чему је потребно узети у обзир принцип благовремености (на државном нивоу су мјере за подршку привреди у закашњењу од мјесец дана). Обавезна је редовна комуникација са локалном привредом, посебно са кључним локалним привредницима, а у свим контактима са њима, потребно је изражавати пуну захвалност за рад у тешким и изразито неповољним условима и добру вољу да се ситуација релаксира колико је то могуће. Најстрожије спречавати ширење панике и ометање рада свих, укључујући локалну привреду, од стране било којих физичких или правних лица који објављују узнемирујуће информације, нарочито на интернету (друштвеним мрежама).

МЈЕРЕ ЛОКАЛНИХ ЗАЈЕДНИЦА

Локалне заједнице су директни учесници борбе на првој линији одбране од корона вируса, те су званичници и запосленици локалних заједница ПКРС-ППК Добој учинили и чине још увијек оно што могу, у складу са њиховим овлашћењима, могућностима и компетенцијама. Своје активности на ублажавању посљедица корона вирус пандемије, посебно на привреду, локалне заједнице ће наставити све до окончања корона вирус пандемије за што ће морати обезбиједити одговарајућа буџетска средства (финансијска средства као најефикаснија врста помоћи привреди). Финансијским средствима

намијењеним привреди обезбјеђују се плаћања разних обавеза привредних друштава (запосленици, обољели, таксе, ...) и ослобађања или редукције камата, грант средства помоћи пословним субјектима, подршка samozapošljavanju, подршка малим и средњим предузећима и подршка великим предузећима. Разумљиво је да адекватност одговора локалних заједница на коронавирус пандемију има знатног утицаја на њихове капацитете и ресурсе, те је за очекивати да ће у скорије вријеме и њима бити потребна екстерна помоћ (државних органа власти) ради очувања самоодрживости.

Локалне заједнице на подручју ПКРС-ППК Добој усвојиле у и реализовале сљедеће мјере за подршку привреди са циљем ублажавања посљедица коронавирус пандемије на привреду:

Редни број	МЈЕРА ЗА ПОДРШКУ ПРИВРЕДИ	Добој	Брод	Дервента	Шамац	Модрича	Вукосавље	Петрово	Станари	Теслић
1.	Ребаланс буџета	•								
2.	Фонд за помоћ локалној привреди			•	•		•			•
3.	Формирање Пандемијског штаба	•	•			•	•			•
4.	Укидање свих мање неопходних јавних набавки									
5.	Обустава исплата буџетских варијабилних накнада									
6.	Ослобађање плаћања комуналне накнаде	•			•	•	•			•
7.	Ослобађање/одлагање плаћања закупнине за простор	•		•	•		•			
8.	Одлагање наплате пореза на доходак						•			
9.	Одлагање наплате пореза на непокретности									
10.	Одлагање плаћања локалним јавним предузећима	•								
11.	Увођење субвенције нето плата за малу привреду									
12.	Увођење субвенција за пољопривреду	•	•	•	•	•		•	•	
13.	Преузимање каматних трошкова привредника					•				
14.	Наредба јавним предузећима за плаћање привреди									
15.	Припрема програма/пројеката локалних јавних радова	•	•	•		•		•		
16.	Дозвола интернет продаје									
17.	Маркетиншка подршка локалној привреди				•	•		•	•	
18.	Наредбе, закључци, мјере, инструкције, препоруке	•	•	•	•	•	•	•	•	•
19.	Употреба друштвених мрежа и електрон.комуникација	•	•	•	•	•	•	•	•	•
20.	Доношење одлука у интересу локалне привреде	•	•	•	•	•	•	•	•	•

Очигледно, предузете мјере локалних заједница подручја ПКРС-ППК Добој за подршку привреди са циљем ублажавања посљедица коронавирус пандемије нису биле на задовољавајућем нивоу, ни квантитативно нити квалитативно. По правилу, локалне власти су предузимале само оне мјере које на њих нису имале значајног финансијског утицаја тј. практично се нису финансијски негативно одражавале на саму локалну управу. Директне финансијски помоћи путем намјенских финансијских фондова за привреду није било, а ни одустајања локалних управа од значајнијег дијела раније планираних прихода од привреде, без обзира што су ти приходи планирани на основу сасвим другачијег пословног амбијента каквог ни у сну нема за вријеме коронавирус пандемије. Најчешће позитивне мјере локалних управа биле су одрицање од закупнина за сопствене пословне просторе и дијела комуналних такси. Практично, није било субвенција за привреду. Готово све субвенције за пољопривреду реализоване су из редовних буџетских ставки, а не посебних – уведених због коронавирус пандемије. Слична ситуација је и са локалним јавним радовима који су се углавном свели на наставак оних који су започети и за које су постојала намјенска средства још прије коронавирус пандемије. Локалне заједнице су најагилније биле у правним и административним пословима јер су готово све без изузетка формирале пандемијске штабове, редовно преносиле извјештаје о бројевима новозаражених и новоумрлих, на своје интернет странице копирале законске уредбе вишег нивоа власти и вербално давале пуну подршку, како својим

становницима тако и привреди. Свеукупна оцјена предузетих мјера локалних заједница је врло ниска, понајвише зато што је од тог силног посла локалних органа управе привреда имала занемариву корист.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА, ПРЕИСПИТИВАЊЕ И МОГУЋНОСТИ УНАПРЕЂЕЊА

Наведени приједлози мјера, које је ПКРС-ППК Добој упутила припадајућим локалним заједницама, формирану су углавном на основу захтјева и молби привредника чије је пословање било (и још увијек је) непосредно или посредно угрожено појавом корона вирус пандемије, а имају за циљ очување радно-правног статуса запослених приоритетно у привреди. Ниједно привредно друштво нема намјеру да отпушта запослене, али у актуелној корона вирус пандемијској кризи није могуће одржати постојећи ниво запослености без директне и других врста подршке, како Републике Српске тако локалних заједница којима привредна друштва припадају.

Стратешко опредјељење органа власти Републике Српске јесте очување сваког радног мјеста и наставак / опоравак пословања свих привредних субјеката, те ће се с тим циљем продужити креирање мјера помоћи и подршке привреди у предстојећем времену. Анализа тренутног стања и посљедица које је појава корона вируса узроковала по привређивање Републике Српске и ефекти досадашњих предузетих мјера на републичком нивоу, непогрешиво указују на шта требају бити усмјерене наредне мјере и активности са циљем санирања штетних посљедица изазваних корона вирусом на наша привредна друштва. Органи власти Републике Српске, путем адекватног штаба за ванредне ситуације, правовремено су и међу првима у региону донијели сет мјера са циљем ублажавања штетних посљедица корона вируса на привреду Републике Српске. Јасно исказана опредјељеност и намјера републичких органа власти да континуирано прате и анализирају тренутну ситуацију у привреди Републике Српске како би се благовремено могле доносити нове или унапређивати постојеће мјере, а на основу познате тренутне ситуације и интереса и очекивања привреде, заслужују високу оцјену за овај ниво власти (за разлику од оцјене за ниво локални органа власти).

Подизање квалитета мјера локалних заједница за подршку привреди, чини се, најбрже и најлакше би се остварило када би њихове активности биле координисане са нивоа Републике Српске, укључујући све припадајуће процесе - планирање, реализацију, евалуацију и унапређења.

Што се тиче привредних друштава, она треба да сагледају ситуацију у којој се налазе и направе одговарајући корона вирус пандемијски или постпандемијски план пословања, реорганизују своје пословне активности и процесе у складу са расположивим људским и другим ресурсима, а у крајњем случају евентуално преусмјере своје пословање у складу са неким другим или новим могућностима. И државни и локални органи управе у Републици Српској, уз помоћ осталих институција каква је Комора, морају у актуелној кризи посебну подршку пружити привредним друштвима која своје капацитете у одређеном обиму могу усмјерити на задовољавање потреба домаћег тржишта, уз истовремено задржавање нивоа запослености. Над негативним резултатима и веома лошим искуствима локалне привреде који пристичу из корона вирус пандемијске кризе, нема користи очајавати него их оптимистично схватити као поуку и добру основу за планирање будућег пословања привредних субјеката, и великих и малих.

ПКРС-ППК Добој и припадајућа привредна друштва (коморско чланство) је свјесна и разумије да превазилажење корона вирус пандемијске кризе и имплементација мјера барем неких од предложених мјера подршке локалне заједнице привреди нису једноставне, као и да је цијели свијет први пут суочен са овом појавом. Међутим, осим кључног настојања да се сачува здравље становништва, мора се тражити и наћи начин да се сачува и здравље наше привреде као извор прихода, између осталих и локалних заједница, у будућности.

ПКРС-ППК Добој се нада да ће наведени приједлози подршке привреди помоћи свим релевантним факторима у заједничким настојањима да се обезбиједи одрживост домаћих привредних капацитета, при чему им Комора стоји на располагању у потпуности.